

Hoofstuk 5 in 'n neutedop

LITERATUUR:

(Teoretiese vakkundige kennis):

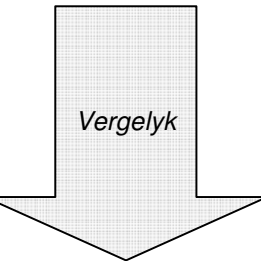
- Konseptuele raamwerk

NAVORSINGSRESULTATE:

(Deelnemers se ervaringe):

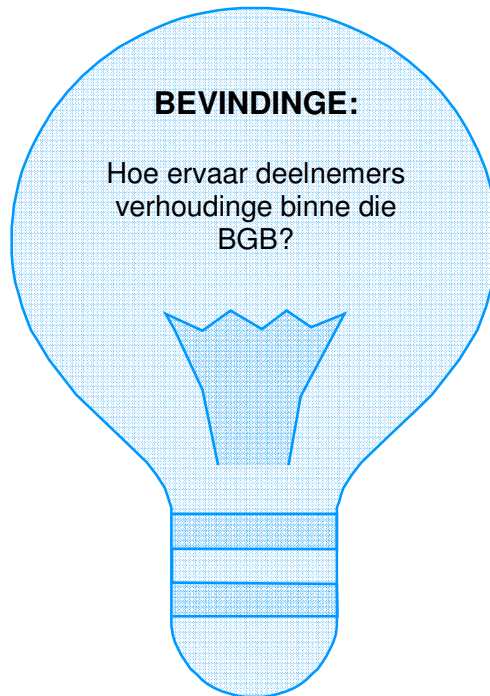
- Fenomenografiese uitkomsruimte

Vergelyk

BEVINDINGE:

Hoe ervaar deelnemers
verhoudinge binne die
BGB?

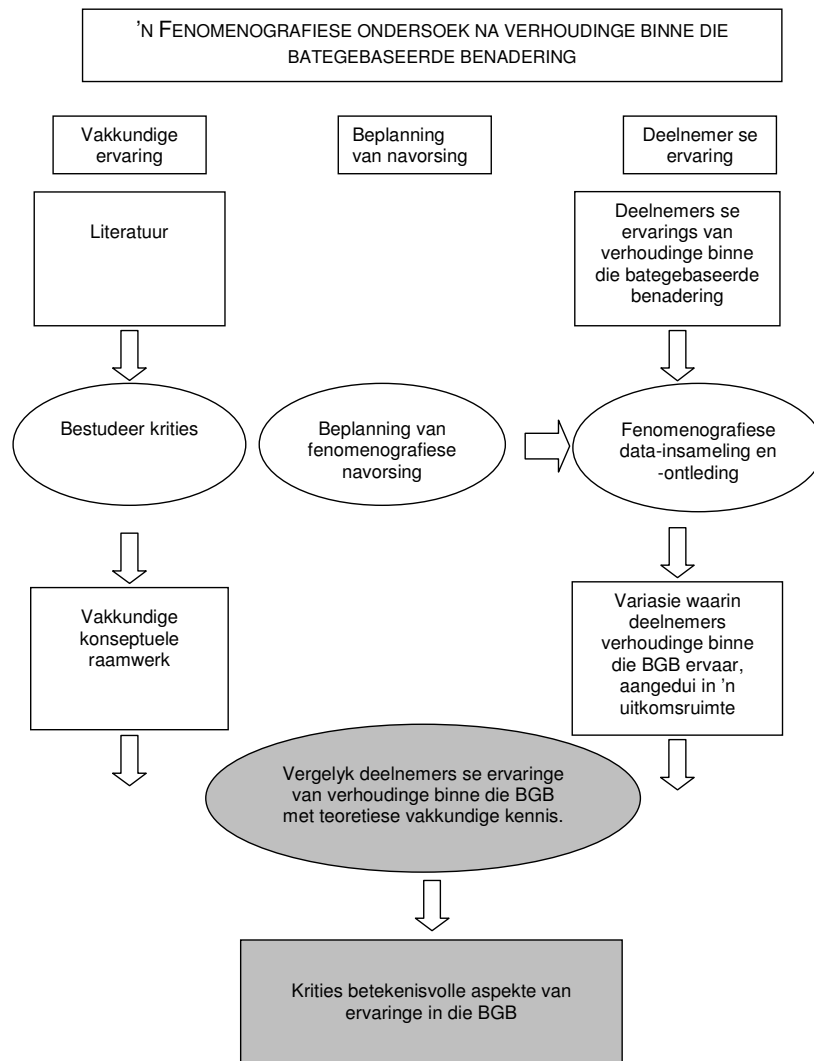

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSBEVINDINGE

5.1 INLEIDING

In die vorige hoofstuk het ek die resultate van my studie voorgelê volgens die kategorieë en subkategorieë wat ek uit my fenomenografiese data-analise verkry het. Die resultate is opgesom in 'n fenomenografiese uitkomsruimte. In hierdie hoofstuk vergelyk ek dié resultate met die literatuur, soos bestudeer en weergegee in hoofstuk 2. Ek benadruk die ooreenkomste sowel as die verskille tussen die bevindinge van my studie en die literatuur. In hoofstuk ses, die laaste hoofstuk, besin ek oor my navorsingsvrae en som my studie op. In figuur 5.1 dui die geskakeerde deel aan watter deel van die totale studie relevant is in hierdie hoofstuk.

Figuur 5.1: Raamwerk van die studie: deel van totale studie relevant tot hoofstuk vyf

5.2 BEVINDINGE VAN DIE STUDIE

Die primêre bydrae van hierdie studie is die kennisbydrae oor verhoudinge in die BGB. Vervolgens vergelyk ek die vakkundige kennis vervat in die bestaande literatuur (hoofstuk twee) met die ervaringe van die deelnemers (hoofstuk vier). Ek rig my bespreking deur die uitkomsruimte en kategorieë soos uiteengesit in hoofstuk vier. Hierdie bespreking van my navorsingsresultate word in drie dele verdeel op grond van die hiërargiese struktuur van my studie se uitkomsruimte,

soos bespreek in 4.4. Eerstens bespreek ek die “boublokke” van verhoudinge, naamlik spanwerk, omgee en ondersteun, en kommunikasie. Die meeste response van die deelnemers word by die kategorie van spanwerk ingesluit en dit is die kategorie wat die prominentste is. Soos ek in hoofstuk vier verduidelik het, word kommunikasie asook omgee en ondersteuning, beskou as voorvereistes vir spanwerk en word dit ook so visueel voorgestel in die uitkomsruimte. In my bespreking van die bevindinge (resultate in oorleg met bestaande literatuur) ten opsigte van hierdie drie boublokke van verhoudinge poog ek dus om fenomenografies die vraag: *Wat is verhoudinge in die BGB?* te beantwoord.

Vanuit die uitkomsruimte blyk dit verder dat bategebaseerde verhoudinge in verband staan met veranderinge. Derhalwe bespreek ek die veranderinge wat plaasgevind het in die betrokke subafdeling. Laastens kry bategebaseerde verhoudinge met hindernisse te kampe. Ek bespreek die hindernisse wat deelnemers ervaar het en die wisselwerking tussen hindernisse en bategebaseerde verhoudinge.

5.2.1 Spanwerk

In hierdie afdeling bespreek ek my bevindinge oor verhoudinge en spanwerk. Ek verwys eers na die omstandighede waarin spanwerk plaasvind en daarna na samewerking en doelwitte in spanwerk.

5.2.1.1 Omstandighede waarin spanwerk plaasvind

Deelnemers aan my studie het aangedui dat lede van ’n BGI-groep ’n groepsidentiteit bou op grond van die verhoudinge in die groep. Volgens deelnemers maak dieselfde omstandighede en ander ooreenkomste dit makliker om aan ’n span te behoort en beter saam te werk. Hierdie ooreenstemminge kan onder andere dieselfde sieninge en doelwitte wees. Hierdie bevindinge word bevestig deur die *balansteorie* soos beskryf deur Du Brin (2000) waarvolgens mense wat dieselfde is, of ooreenkomste toon, mekaar se waardes en opinies bevestig. Die deelnemers in BGI-groepe het aanvanklik nie dieselfde sieninge en

ooreenkomste gehuldig nie. Só het ek in die vorige hoofstuk aangedui dat 'n deelnemer genoem het dat die BGI-groep haar uit haar gemaksonde gehaal het en in die proses het sy nuwe mense leer ken. Indien Levinger se *ontwikkelingsteorie* (Levinger & Levinger, 2003) oorweeg word, is aspekte soos gemeenskaplike agtergrond en doelwitte nodig vir die eerste fase van verhoudingsontwikkeling naamlik die kennismakingsfase. Verder is die opboufase (mense begin mekaar vertrou en begin omgee vir mekaar) en die voortsettingsfase (toewyding in die verhouding) relevante fases in bategebaseerde verhoudinge. Vir bategebaseerde verhoudinge hou die balanstorie en die ontwikkelingsteorie dus bepaalde implikasies in. Alhoewel die lede in die BGI-groep wel waarde gehag het aan ooreenkomste, en die ontwikkelingsprosesse van verhoudinge gemeenskaplikheid vereis, het hulle verhoudinge tog gevestig geraak ondanks die aanvanklike afwesigheid van ooreenstemminge. Waarskynlik was verhoudinge in die BGI-groep so gestruktureer dat balans moontlik was. Vervolgens het die groepe nuwe gemeenskaplikhede en ooreenkomste ontdek ter wille van spanwerk en die bereiking van doelwitte. Lussier (1999) verduidelik dat hoe sterker ooreenkomste en gemeenskaplike doelwitte in 'n groep is, hoe sterker is groepskohesie en suksesse in die groep se doelwituitvoeringe. Die moontlikheid bestaan dat die BGB so 'n raamwerk vir die verhoudingstigting en gedeelde doelwitte skep, wat kulmineer in 'n groepsidentiteit, groepskohesie en die bereiking van groepsdoelwitte.

Vanuit die resultate van my studie het deelnemers individuele en gemeenskapsbehoefte geïdentifiseer. Deelnemers verwag dat die individuele behoeftes soos respek, omgee, deel van kennis en emosies, sekuriteit, sosiale bevrediging, aanvaarding en moontlik ook beloning vir groepsdeelname, in bategebaseerde verhoudinge bevredig moet word (nie-tasbare belonings). Uit die *interafhanklikheidsoriëntasie en beleggingsteorie* blyk dit dat individuele behoeftes in verhoudinge aangespreek word. Die behoefte aan aanvaarding word in die literatuur bevestig deur die verhoudingsessensies van Landman (1977) waarvolgens die individu 'n behoefte toon om aanvaar te word deur ander.

Volgens die denker moet mense mekaar se “andersheid” probeer begryp en respekteer. Ander individuele behoeftes wat in verhoudinge bevredig kan word en relevant is tot die resultate van my studie vind aanklank by Giddens (1991) se teorie, en is onder meer kameraadskap, om te behoort, genot te ervaar, te beheer en om te gee. Die BGB-literatuur (Beaulieu, 2008) lê sterk klem op die behoefte aan die bemagtiging van en samewerking in gemeenskappe om beheer van hulle eie probleme te neem, as konsepte van die BGB. In aansluiting hierby lig Ebersöhn en Eloff (2006) samewerking, omgee en ondersteuning, deel van bates, netwerkskepping, toewyding, respek, vertrouwe en kommunikasie as eienskappe van die BGB uit. Dit blyk uit hierdie bevindinge dat bategebaseerde verhoudinge 'n individu die geleentheid bied om individuele behoeftes en behoeftes van die gemeenskap te bevredig.

Deelnemers aan my studie het onderlinge respek in 'n vertrouensverhouding as 'n belangrike verhoudingskomponent uitgesonder. Verder het deelnemers respek en vertrouwe asook kommunikasie in verhoudinge as moontlike redes genoem vir die sukses van BGI. Uit die literatuur kan die *gehegtheidsteorie* hier betekenisvol wees (Bartholomew, 1990; Bowlby, 1969,1980.) Die individu poog volgens hierdie teorie om hegte interpersoonlike vertrouensverhoudinge in die volwasse lewe aan te knoop en sodoende individuele behoeftes van sekuriteit en bemoediging te bevredig. Dikwels kom daar angstigheid by mense in verhoudinge voor. Hierdie angstigheid is as gevolg van onsekerheid tydens 'n nuwe verhouding, of omdat diegene in verhoudinge nie altyd seker is oor die betekenis van boodskappe nie (Martin & Thomas, 2000). Hierdie gevoelens word volgens die skrywers vervang deur gevoelens van aanvaarding, familiariteit, vertrouwe en sekuriteit indien die verhouding voortduur en ooreenkomste tussen mense ontwikkel. In aansluiting hierby noem Giddens (1991) dat verhoudinge slegs sal voortbestaan indien daar vertrouwe tussen die mense in die verhouding bestaan. Frei en Shaver (2002) noem dat hul navorsing bewys het dat respek in verhoudinge belangriker geag is deur deelnemers as liefde, aangetrokkenheid en positiewe persoonlikheidseienskappe.

Die “behoefte” wat deelnemers ten opsigte van kommunikasie in verhoudinge toon, kan moontlik verklaar word aan die hand van een van die sosiale motiewe vir verhoudinge volgens Ruben, Perse en Barbato (1988): plesier (dit is lekker “koukus oor ’n koppie tee”), affeksie (om ander te help), insluiting (om te “behoort”), ontsnapping (om iets uit te stel wat ek eerder moes gedoen het), ontspanning, beheer (ek wil iets hê van iemand anders). Vir die deelnemers was die behoefte om nabyheid te ervaar, een van die redes vir kommunikasie. Die drang om individuele behoeftes aan respek, vertrouwe en kommunikasie te bevredig, kan dus moontlik ’n rede wees waarom individue tot bategebaseerde verhoudinge toetree. Bategebaseerde verhoudinge kan ook gekenmerk word as vertrouensverhoudinge waarin respek en kommunikasie as belangrike vereistes figureer.

Opofferings, motivering en moeite is woorde wat deelnemers gebruik het om soms verhoudinge in die BGI-groep te handhaaf en derhalwe ’n sukses van die groep en spesifiek van groepsdoelwitte te maak. Verder het deelnemers in hierdie studie ook genoem dat dit belangrik is dat lede van BGI-groepe die groep en byeenkomste prioritiseer en dat groepslede belang moet stel in die groep se aktiwiteite. Volgens Harari (1995) sal ’n span suksesvol wees indien spanlede toegewyd is aan die groep. Hierdie stelling word bevestig deur die *interafhanklikheidsoriënteringsteorie* (Thibault & Kelly, 1959). Die veranderlike van “toewyding” word deur hierdie teorie uitgelig. Dié teorie beweer dat hoe meer toegewyd iemand aan ’n verhouding is, hoe meer opofferings sal so ’n persoon maak. Die teenoorgestelde van toewyding is akkommodering waar ’n groeplid slegs die groep bywoon omdat daar nie ’n beter alternatief bestaan nie. BGB-literatuur (Ferreira *et al.*, 2008) noem ook toewyding as ’n belangrike konsep. Martin en Thomas (2000) sluit hierby aan deur dit te stel dat toewyding in verhoudinge beïnvloed word deur individue se voorneme om uit te hou, die graad van langtermynoriëntasie en die vlak van gehegtheid. Dit wil dus voorkom asof die bategebaseerde verhoudinge gekenmerk kan word deur toegewyde mense wat opofferings (byvoorbeeld tyd, moeite en geld) sal maak ter wille van gemeenskaplike groepsdoelwitte.

5.2.1.2 Samewerking en doelwitte in spanwerk

Verhoudinge het in 'n groep voltrek en volgens deelnemers is spanwerk 'n sleutel tot suksesvolle BGI (in die skool en ook in die gemeenskap). Deelnemers het genoem dat individule bates gedeel word in bategebaseerde verhoudinge ter wille van verryking van sisteme. Samewerking is aangemoedig tydens BGI deur gesamentlike doelwitte te stel vir die groep (soos onder meer die maak van batekaarte). Uit die literatuur blyk dit dat 'n span 'n spesiale groep is, wat veronderstel dat daar spanwerk in die groep is. Spanlede het volgens Du Brin (2000) aanvullende vaardighede, is toegewyd tot 'n gemeenskaplike doel en volg 'n spesiale benadering tot 'n taak. Soos in 5.2.1.1 genoem, het deelnemers gemeld dat gesamentlike doelwitte bepalend was vir verhoudinge in 'n BGI-groep. In dié verband weerspieël deelnemers Harari (1995) se siening dat 'n suksesvolle span dieselfde doelwitte volg. Du Brin (2000) vul aan dat take, leierskap en verantwoordelikhede in 'n span gedeel word. Net so stel Ebersöhn en Eloff (2006) dit dat “om te deel” 'n BGB-konsep is. Vir my studie impliseer hierdie teoretiese insigte dat persone in bategebaseerde verhoudinge in groepe funksioneer wat as spanne geklassifiseer kan word: spanlede deel en die elemente van spanwerk word toegepas ter verryking van hul sisteme. Die stel en volg van gesamentlike doelwitte blyk 'n belangrike eienskap van bategebaseerde verhoudinge te wees.

In verhoudinge was samewerking 'n kernbeginsel vir die deelnemers. Die samewerking was nie net tussen groepslede nie, maar ook met die gemeenskap. Deelnemers het die opinie gehuldig dat persone effektief saamwerk in 'n verhouding waar 'n behoefte ontstaan om die gemeenskap by te staan. Deelnemers het samewerking met die volgende groepe genoem: ouers, leerders, kollegas, ander groepe in die skool en organisasies en instansies in die gemeenskap. Een van die doelwitte van deelnemers was om kollegas positief te beïnvloed om deel te neem aan BGI. In die verband dui BGB-literatuur aan dat samewerking in die BGB lei tot realisering van BGI-doelwitte (Ebersöhn & Eloff, 2006). Verder blyk dit vanuit die *ekologiese teorie* dat die individu interafhanklik is van sy omgewing (Cole & Cole, 2001). Net so inkorporeer die

*ekosistee*teorie alle afhanklike kontekste (Donald *et al.*, 2002). Verhoudinge en interaksie tussen sub sisteme is dus pertinent vir die funksionering van die sisteem. Hierdie interafhanklikheid tussen sisteme impliseer in my studie dat bategebaseerde verhoudinge voltrek word in die konteks van sisteme en dat bategebaseerde verhoudinge sistemies van aard is. Dit is van belang dat samewerking (op grond van bategebaseerde verhoudinge) in een sisteem uitbrei na samewerking in 'n volgende sisteem. Sodoende veroorsaak bategebaseerde verhoudinge 'n rimpeleffek van samewerking.

Die deelnemers in my studie het benadruk dat groepsrolle belangrik is in BGI-groepe. Deelnemers se siening dat veral die leiersrol belangrik vir die sukses van die groep en ook die span is, is duidelik in Du Brin (2000) se siening oor groepsleiding. Lussier (1999) bevestig hierdie bewering deur te noem dat die leier die groep kan fokus en ondersteun om doelwitte te bereik. Beaulieu (2008) stel dit dat leierskap 'n belangrike aspek in die BGB is. Leiers delegeer take, neem besluite en hou die bategebaseerde groep gefokus op doelwitte. Vervolgens noem en bespreek ek ook ander rolle wat volgens die ervaringe van deelnemers gefigureer het en ooreenstem met Lussier (1999) se groepspektief op verhoudinge. In terme van taakrolle het deelnemers take verdeel in die groepe tydens die BGI. Buiten leiers is ander groepsrolle wat na vore gekom het beplanners, organiseerders, kontroleerders en objekverklaarders. Volgens Lussier (1999) word hierdie rolle soms gedeel deur mense wat in verhoudinge staan.

'n Verdere stel rolle wat Lussier (1999) bespreek, is groepshandhawingsrolle ter wille van groepsontwikkeling en -dinamiek. Spesifieke groepshandhawingsrolle wat uit die resultate blyk, is harmonieerders wat konflik help opgelos het, asook aanmoedigers wat toegesien het dat daar aan lede se behoeftes voorsien is (ek maak in my refleksienotas en in foto 4.4 melding van kos wat deur een van die groeplede gemaak is). Hekwagters (wat toesien dat groepsnorme bygehou word) is nog 'n groepshandhawingsrol wat uit die resultate blyk. Die samestelling van 'n groep is volgens Tesser (1995) belangrik vir groepsprestasie. Tesser (1995) verduidelik dat individuele vermoëns wat groepsukses kan beïnvloed,

geïdentifiseer en ontwikkel moet word. Deelnemers het ook die behoefte uitgespreek dat individuele bates in die bategebaseerde groepe aangewys moet word. Alhoewel daar groepsrolle was, het die deelnemers gevoel dat hul opinies as ewe belangrik geag is en dat hul vrymoedig kon deelneem. Dit blyk dus dat groepsontwikkeling en -dinamiek in die bategebaseerde verhoudinge verkry is deur taak- en groepshandhawingsrolle. Net so word individuele bates in bategebaseerde verhoudinge geïdentifiseer ten einde korrekte groepsrolindeling te voltrek.

Ten einde groepsdinamiek en -motivering te handhaaf, was kommunikasievaardighede in verhoudinge vir die deelnemers belangrik. In die verband dui Ebersöhn en Eloff (2006) aan dat die BGB kommunikasievaardighede ondersteun aangesien mense sentraal staan in hierdie benadering. Verder noem Semanya (2002) dat kommunikasievaardighede in die sisteemteorie onontbeerlik is vir die funksionering van die sisteem. Net so benadruk Baron en Paulus (1991) dat kommunikasie in menslike verhoudinge (in 'n groep) bydra tot die realisering van die doelwitte van die groep. Ter aansluiting meld Reis en Rusbult (2004) dat sosiale vaardighede 'n voorvereiste is vir kommunikasievaardighede. Goeie kommunikasie beteken volgens hierdie skrywers om gedagtes effektief in verbale en nie-verbale aksies om te sit (korrek te enkodeer en te dekodeer). Wat saak maak is die boodskap wat ontvang is deur die ontvanger en nie die boodskap wat deur die afsender gestuur is nie. Kommunikasievaardighede het klaarblyklik verseker dat groepsdinamiek en -motivering in bategebaseerde verhoudinge en tussen sisteme gehandhaaf is.

5.2.2 Kommunikasie

'n Bespreking volg oor verhoudinge in die BGB in terme van kommunikasie. Ek verwys na kommunikasie ter wille van samesyn, vertroulikheid in kommunikasie en kommunikasievaardighede.

5.2.2.1 Kommunikasie ter wille van samesyn en ondersteuning

Die deelnemers aan my studie het 'n begeerte aangedui om sowel positiewe as negatiewe aspekte in hul lewens te kommunikeer in verhoudinge. In die verband het hulle ook 'n behoefte genoem om kwelpunte met mekaar te deel en om mekaar met raad by te staan. Vanuit die *interafhanklikheidsorientasieteorie* (Thibault & Kelly, 1959) kan verhoudinge en samesyn beskou word as 'n uitruiltransaksie. Lede in 'n verhouding sal bepaal of dit die moeite werd is om in die verhouding te bly en of individuele behoeftes bevredig is. Volgens resultate het deelnemers veilig genoeg gevoel om te deel ("sharing") en te kommunikeer in hul verhoudinge. Die vermoë om ondersteunend te kommunikeer het hulle nader aan mekaar gebring en kommunikasie is ook buite die BGI-groepe voortgesit. Verder het die blootstelling aan verbale en nie-verbale inoefening van kommunikasievaardighede tydens BGI-sessies daartoe gelei dat deelnemers se kommunikasievaardighede verbeter het. Dit blyk dus dat kommunikasie in bategebaseerde verhoudinge kenmerkend ondersteunend is. Kommunikasievaardighede word verder bespreek in 5.2.2.3.

5.2.2.2 Vertroulikheid tydens kommunikasie

Deelnemers het die belangrikheid van vertroulikheid ter behoud van 'n vertrouensverhouding genoem. Vertroulikheid is volgens hulle 'n voorwaarde voordat hulle bereid is om te deel in die BGI-groep. Uit die literatuur bespreek Keller (2008) vertroulikheid as 'n belangrike morele waarde in interpersoonlike verhoudinge. Verder dui McCann en Baker (2001) daarop dat vertroulikheid dui op toewyding en lojaliteit in 'n verhouding. Volgens hierdie skrywers sal 'n verhouding waarin daar effektiewe kommunikasievaardighede is en wedersydse vertrouwe bestaan, vertroulikheid handhaaf. In aansluiting hierby het Rabinowitz, Feiner en Ribak (1995) bevind dat vertroulikheid in 'n verhouding belangrik is vir ondersteuning en omgee in die toekoms. Dit blyk dat vertroulikheid 'n belangrike eienskap van bategebaseerde verhoudinge is en op lojaliteit en toewyding in die verhouding dui. Verder maak vertroulikheid die deur oop vir ondersteuning en om te deel ("sharing") in 'n bategebaseerde verhouding.

5.2.2.3 Kommunikasievaardighede

Deelnemers het aangedui dat kommunikasie volgens hulle nodig is in BGI-verhoudinge. Hierdie vereiste word beaam deur sosiale wetenskaplikes wat aandui dat kommunikasie die hoofweg is waarlangs verhoudinge tot stand kom (Duck & Pittman, 1994). Kommunikasie leer ons wie ons is en ons vorm ons identiteit deur kommunikasie (Fogel, de Koeyer, Bellagama & Bell, 2002).

Volgens Fortey, Johnson en Longl (2001) verskil kommunikasie-vaardighede van konteks tot konteks. Soos elders genoem toon die resultate dat deelnemers verbale en nie-verbale kommunikasievaardighede albei as belangrik geag het in verhoudinge. Deelnemers wou kennis en emosies verbaal deel. Aangesien die deelnemers hul emosies konstruktief in verhoudinge kon kommunikeer, is hul behoefte om emosies te kommunikeer, bevredig. Dit het gelei tot bevredigende verhoudinge (Goleman, 1995).

Deelnemers het genoem dat hulle sekere waardevolle nie-verbale kommunikasievaardighede aangeleer het tydens die BGI. Nie-verbale kommunikasie dra ook betekenis oor en help om persepsies oor ander in verhoudinge te vorm (Adler *et al.*, 2004). Empatie is 'n nie-verbale kommunikasievaardigheid wat as belangrik uitgelig is deur die deelnemers. In die literatuur word die belangrikheid van empatie bevestig. Volgens Egan (2002) behels die “tegnologie” van empatie dat die luisteraar aandui dat die ander persoon in die verhouding se ervarings, gedrag en emosies verstaan word. Deelnemers het verder luistervaardighede uitgesonder as 'n aangeleerde kommunikasievaardigheid. Goeie nie-verbale kommunikasie sluit volgens die literatuur luistervaardighede in (Reis & Rusbult, 2004). In aansluiting hierby bevestig Kaufmann (1993) dat luistervaardighede belangrik is vir inligtingversameling. Volgens Egan (2002) is effektiewe “aandag gee” belangrik om aan die persoon wat saam met jou in 'n verhouding is, die boodskap te gee dat jy gereed is vir luister. Verder is luistervaardighede ook deur deelnemers belangrik geag om verhoudinge te bou en te handhaaf. Deelnemers het genoem dat hulle verbale (en nie-verbale) kommunikasievaardighede kon inoefen tydens

die BGI as gevolg van die feit dat hul die groep as 'n "veilige" ruimte beskou het. Kommunikasievaardighede wat vorendag gekom het as belangrik vir bategebaseerde verhoudinge is aandag gee, luistervaardighede en empatie. Nie-verbale sowel as verbale kommunikasie blyk derhalwe onontbeerlik te wees in bategebaseerde verhoudinge.

5.2.3 Omgee en ondersteuning

In hierdie afdeling bespreek ek die wyses en aard van omgee en ondersteuning in verhoudinge vanuit die resultate van my studie.

5.2.3.1 Wyses van omgee en ondersteuning

Volgens die resultate is "liefde" vir die deelnemers sinoniem met "omgee". Hiervolgens beteken die teenwoordigheid van liefde dienooreenkomstig die teenwoordigheid van emosionele ondersteuning. Soos aangebied in Reis en Rusbult (2004), blyk dit dat liefde nie net in die emosies nie, maar ook in gedrag en kognisie manifesteer. Verbandhoudend het dit geblyk dat respek in verhoudinge vir deelnemers lei tot omgee vir mekaar en dat vertroue, eerlikheid en leiding nodig is vir suksesvolle verhoudinge. Uit die literatuur bevestig Harari (1995) dat een van die aspekte vir die versekering van 'n suksesvolle span is dat lede mekaar moet vertrou. Hy noem verder dat lede besorg moet wees oor mekaar se welstand, en dat samewerking in spanne moet geskied. Brehm (1992) bespreek die konsep van interafhanklikheid. In terme van verhoudinge in my studie impliseer interafhanklikheid moontlik die wederkerigheid van staatmaak op mekaar, gesag en wedersydse invloed. Hiervolgens blyk bategebaseerde verhoudinge gekenmerk te wees deur emosionele ondersteuning, waar mense op grond van respek en vertroue op mekaar staatmaak, mekaar beïnvloed en gesag oor mekaar het.

Volgens die resultate is probleme met mekaar gedeel en is daarna gestreef om gesamentlike oplossings te vind. Deelnemers noem dat die goeie en die slegte gedeel is en dat hul mekaar ondersteun het. Hierdie ervaringe kan belig word uit literatuur vanuit die *sosiale norme*nadering, en spesifiek kommunale

verhoudinge (Clark & Mills, 1993; Tesser, 1995). Kommunale verhoudinge word gekenmerk deur een persoon se gevoelens van verantwoordelikheid vir 'n ander se welstand. Belonings (wat na my mening omgee en ondersteuning kan insluit) kan gegee word om 'n ander persoon te behaag en die persoon se welstand te verseker. Clark en Mills (1993) redeneer dat hoe sterker iemand in 'n verhouding se motivering is om 'n ander se behoeftes te vervul, hoe sterker word die kommunale verhouding. Kommunale-tipes verhoudinge verseker sekuriteit in die verhouding. Dit behoort te lei tot die ontwikkeling en handhawing van die verhouding. Aangesien die behoefte om te behaag, sterk na vore kom in die temas van my studie, lei ek af dat bategebaseerde verhoudinge as kommunale verhoudinge beskou kan word waarin mense veilig genoeg voel om positiewe sowel as negatiewe ervarings te deel en dan ook mekaar te ondersteun.

5.2.3.2 Aard van omgee en ondersteuning

Die resultate het die teenwoordigheid van empatie in verhoudinge aangedui. Empatiese verhoudinge verhoog individue se selfbeeld, aangesien daar nie geoordeel word nie, maar die persoon aanvaar word (Le Blanc, Bakker, Peeters, van Heesch & Schaufell, 2001). Empatiese terugvoer dui ook op sekuriteit en besorgdheid in verhoudinge. In die *gehegtheidsteorie* (Bartholomew, 1990; Bowlby, 1969; Hazan & Shaver 1987; Shaver & Hazan, 1992) is sekuriteit en besorgdheid die individuele behoeftes wat individue vervul wil hê in verhoudinge in die volwasse lewe. Volgens die resultate was omgee en ondersteuning (gemanifesteer as empatie, liefde, vertrouwe en respek) nie eksklusief beperk tot BGI-groepe nie; tekens van omgee en ondersteuning het wyer uitgekling na ander kontekste (sisteme). Empatiese bategebaseerde verhoudinge is verhoudinge waarin mense veilig voel, goed voel oor hulself en besorg is oor ander en waar hierdie verhoudingseienskappe strek oor verskillende sisteme.

5.2.4 Veranderinge as gevolg van verhoudinge

Om veranderinge wat ontstaan het as gevolg van bategebaseerde verhoudinge te verstaan, moet die konteks waarin hierdie veranderinge plaasvind (ekosisteme) begryp word. Die resultate ondersteun die literatuur (Donald *et al.*, 2002) dat bategebaseerde verhoudinge 'n sistemiese aard het. Verder toon die resultate dat bategebaseerde verhoudinge in sisteme begin en dat veranderinge plaasvind as gevolg van die interaksie tussen sisteme (Semenya, 2002). Bronfenbrenner (1986) bespreek verskillende dimensies waarin mense hulle kan bevind en ek pas die dimensies toe op die resultate oor verhoudinge. In bategebaseerde verhoudinge impliseer die eerste dimensie, naamlik persoonsfaktore, die gedrag en reaksies van mense in verhoudinge ten opsigte van ander se insette in die verhouding. In terme van my studie kan veranderinge in hierdie dimensie kennisuitbreiding en emosionele veranderinge insluit. 'n Tweede sistemiese dimensie is subsisteme. In dié verband was veranderinge in subsisteme soos getoon in die resultate onder andere: die vorming van groepsidentiteit weens samesyn en positiewe ondersteuning; stigting en handhawing van interpersoonlike verhoudinge; en ook die uitbreiding van netwerke na ander sisteme.

Vervolgens bespreek ek hierdie ekosistemiese veranderinge. Eerstens bespreek ek emosionele veranderinge, daarna kennisverwerwing, dan volg interpersoonlike veranderinge en laastens bespreek ek netwerke.

5.2.4.1 Emosionele veranderinge

Volgens die resultate was emosionele veranderinge kenmerkend van verhoudinge. Deelnemers het gevoelens van samehörigheid ervaar en het die vrymoedigheid ontwikkel om emosies te deel. Sowel positiewe emosies (ondere andere humor en entoesiasme) as negatiewe emosies (onder andere frustrasie en hartseer) is gedeel. Deur emosies te deel, het deelnemers verligting ervaar. Emosies moet volgens Egan (2002) nie net beskou word as die emosies wat in

die verhouding ervaar word nie maar ook dié wat die persoon buite die verhouding ervaar of ervaar het.

Die deel van positiewe emosies het 'n sneeubaleffek gehad, aangesien dit kenmerkend oor sisteme heen versprei was. 'n Voorbeeld hiervan is entoesiasme oor onder andere die psigososiale projekte (sien 4.3.4.1). Die ekosistemiese teorie bevestig hierdie resultate (Donald *et al.*, 2002). Die individu kan nie uit sy/haar sisteem verwyder word nie. Indien die deelnemer byvoorbeeld entoesiasme oor die groentetuin as produk van die psigososiale projekte ervaar, kan hierdie entoesiasme met die leerders, ouers en kollegas gedeel word. Verder kan hulle moontlik ook die gemeenskap by die groentetuinprojek betrokke kry. Emosionele veranderinge in individue wat in verhoudinge betrokke was, het dus oorgespoel na ander sisteme waarvan dié individue deel is. Bategebaseerde verhoudinge word dus gekenmerk deur emosionele veranderinge oor verskillende sisteme.

5.2.4.2 Kennisverwerking

Voorbeelde van kennisverwerking in die resultate is kommunikasievaardighede (aangeraak in 5.2.2.3) en fasiliteringsvaardighede. In terme van Clark en Mills (1993) se siening van kennisverwerking is hierdie veranderinge waarskynlik moontlik omdat persone in die verhoudinge mekaar se bydraes respekteer en erken.

Deelnemers het ervaar dat hulle nuwe kennis verwerf het en dat reeds bestaande kennis herroep en versterk is. Om groepe of verhoudinge as sisteme te beskou, behels volgens Connors (2007) lewendige dinamiek. Volgens hierdie denker benodig sisteme die uitruil van inligting. Verworwe bategebaseerde kennis is volgens deelnemers benut om verhoudinge uit te brei na verskillende sisteme: namate mense se kennis oor hul omgewing en gemeenskap uitgebrei het, het hulle die behoefte geopenbaar om uit te reik en die gemeenskap te ondersteun. Die resultate het verder aangedui dat die proses van kennis inwin en verwerf nie by BGI gestop het nie, maar ook na ander sisteme uitgekring het. Volgens die *ekosistemiese model* (Donald *et al.*, 2002) interpreteer ek dit dat

bategebaseerde verhoudinge verskillende sisteme verbind in terme van verworwe kennis (bewuswording van bates en moontlike hindernisse). Aan die hand van verhoudinge word bates (in hierdie geval kennis) gemobiliseer en in stand gehou en ook gebruik om hindernisse te oorkom. Deel van hierdie interpretasie is die teenwoordigheid van probleemoplossingstrategieë (met 'n bategebaseerde kleur).

Kennisverwerwing tydens bategebaseerde verhoudinge het gelei tot beter selfinsig sowel as insig in ander persone se situasie. 'n Voorbeeld hiervan is die "memory boxes" wat BGI-groepe leer maak het. Die deelnemers het hul kennis en insigte in hierdie tegniek gebruik om ander (onder andere leerders in hul klasse) te help. Sodoende het hulle meer selfkennis verwerf en terselfdertyd insig verkry in ander mense (kinders) se lewens. Bategebaseerde verhoudinge skep dus ruimte vir kennisverwerwing. Verworwe bategebaseerde kennis het gelei tot sistemiese bategebaseerde probleemoplossingstrategieë.

5.2.4.3 Interpersoonlike veranderinge

Die resultate het daarop gedui dat erkenning van individuele bydraes in verhoudinge 'n individu se selfbeeld verhoog het. Die *selfevalueringsinstandhoudingsteorie* soos beskryf deur Beach (1992), Tesser (1985,1995) asook Tesser en Paulhus (1983) is in dié verband betekenisvol. Die eerste interpersoonlike proses wat dié teorie verduidelik, is vergelyking. Wanneer mense in 'n bategebaseerde verhouding positiewe terugvoering of reaksie kry oor hul bydrae tot die groep, vergelyk hul hulself positief met lede in die groep en hul selfbeeld verbeter. 'n Tweede proses wat die selfevalueringsinstandhoudingsteorie verduidelik, is refleksie. Wanneer een persoon in 'n verhouding sukses ervaar (byvoorbeeld erkenning vir 'n BGI-projek soos die groentetuin), baat ander lede in die groep ook by die sukses (hetsy emosioneel of andersins).

Verandering wat uit die resultate blyk, is dat nuwe verhoudinge gevestig is weens die gemeenskaplike grondslag wat die BGI gebied het. Deelnemers het genoem dat goeie interpersoonlike verhoudinge nodig is om die sukses van 'n groep te verseker. Volgens Du Brin (2000) het die mens 'n natuurlike behoefte om aan 'n

groep te behoort. Du Brin voer ook aan dat mense 'n behoefte het aan sosiale stimulasie en positiewe assosiasie met ander mense. Dit blyk dus dat bategebaseerde verhoudinge aan individue die geleentheid bied om hierdie sosiale behoeftes te bevredig.

5.2.4.4 Netwerke

Die totstandkoming van netwerke is in die resultate weerspieël. Hierdie netwerke kom voor in verskillende sisteme. Die uitbreiding van netwerke verwys terug na die literatuur oor *interafhanklikheid* en *ekosisteme*. Volgens Tesser (1995) kan verhoudingsteorieë toegepas word op verskillende tipes verhoudinge in verskillende sisteme. Donald, Lazarus en Lolwana (2002) verduidelik dat verskillende sisteme interafhanklik van mekaar is. Ebersöhn en Eloff (2006) benadruk dat dit belangrik is om verhoudinge te bou en netwerke te vestig in die BGB. Deelnemers het genoem dat hulle meer bewus geraak het van bates in hulself, van leerders en ouers se behoeftes en ook dié van hul kollegas tydens die BGI. Dit het daartoe gelei dat verhoudinge gevestig is oor verskillende sisteme heen. Die afleiding kan gemaak word dat bategebaseerde verhoudinge die uitbreiding van netwerke in verskillende sisteme aanmoedig en bevorder.

5.2.5 Hindernisse by veranderinge

Die *prosesteorie van emosionele belewing in interpersoonlike verhoudinge* (Berscheid, 1982) bevestig die konsep van interafhanklikheid wat tussen persone in 'n verhouding bestaan. Interafhanklikheid is reeds bespreek in 5.2.3.1. In terme van bategebaseerde verhoudinge impliseer interafhanklikheid dat hoe hegte 'n verhouding, hoe meer verweef is die interaksies en interafhanklikheid (Berscheid, 1982). Dus kan verwag word dat hoe hegte 'n bategebaseerde verhouding is, hoe meer intens emosionele reaksies sal wees. Volgens deelnemers aan my studie het groeplede wat die BGI-groepe verlaat het, die groepsdinamika versteur. Interpersoonlike verhoudinge is uniek en kan volgens Wood (2002) nie vervang word nie. As sodanig kan Wood se siening as verklaring dien dat deelnemers hartseer en ongelukkig gevoel het toe lede van

die BGI-groep die groep verlaat het. Die groep het hierdie verliese gehanteer en voortgegaan om groepsdoelwitte te behaal. Soos reeds genoem in 5.2.2.3 is emosie een van die aspekte wat in bategebaseerde verhoudinge gekommunikeer word. Indien hierdie emosies in bategebaseerde verhoudinge negatief is, kan sulke emosies in groepe tot konflik lei wat hindernisse vir veranderinge word. Deelnemers het gemeld dat daar wel soms verskille en konflik was tydens BGI, maar dat hulle dit in die groep besleg het. Uit die literatuur blyk dit dat konflik verskillende vorms kan aanneem. Die ooreenkomste tussen alle tipes interpersoonlike konflik is dat mense verskillende doelwitte deel, belonings skaars is en dat die ander party inmeng sodat doelwitte moeilik bereik word (Adler *et al.*, 2004). Die oplossing is om die konflik te erken, die doelwitte en belonings te hersien en interafhanklikheid (“ons is almal in dieselfde bootjie”) in plaas van afhanklikheid aan te moedig. In my studie het deelnemers die konflik erken en omdat hul interafhanklik van mekaar was, het hulle na mekaar se standpunte geluister, gesamentlike doelwitte benadruk en mekaar probeer akkomodeer. Hul benadering tot konflik dui daarop dat hantering (eerder as vermyding) van konflik effektief was in die aanspreek van hindernisse.

Resultate het getoon dat daar in sekere van die BGI-groepe kontekstuele hindernisse teenwoordig was, onder andere groot getalle leerders in die klasse, die skoolbestuur wat nie altyd die BGI ten volle ondersteun het nie en werkslading. Dit het egter geblyk dat deelnemers hierdie hindernisse hanteer het deur hul gevoelens te reflekteer met die BGI fasiliteerders en met mekaar. Hulle het verder probeer om te fokus op die doelwitte van die BGI groepe. Uit die literatuur is die *ekosisteepteorie* hier van toepassing (Donald *et al.*, 2002). Die deelnemers het dus bates (soos onder andere hul kollegas) benut om hindernisse te oorkom deur byvoorbeeld saam te reflekteer.

Belonings moet daarop gerig wees om groepsaktiwiteite te versterk (Adler *et al.*, 2004). Die rol van belonings is reeds bespreek in 5.2.3.1. Deelnemers het aangedui dat persone wat betrokke is by BGI en veral by die projekte wat uit hierdie inisiatiewe vloei, dikwels belonings verwag en indien hulle nie belonings ontvang nie, ontmoedig word om verhoudinge verder te voer. Die *sosiale*

normebenadering (Clark & Mills, 1993) is hier van toepassing. In die aanvangstadium van 'n verhouding (waar lede nog nie genoeg ooreenkomste gevestig het vir die verhouding om as 'n kommunale verhouding geag te word nie) bestaan 'n uitruiltipe verhouding. Volgens Adler, Rosenfeld en Proctor (2004) soek mense mekaar uit in die verhouding met die doel om groter belonings te ontvang, of om dieselfde beloning te ontvang as wat die persoon self bereid is om te gee. Belonings kan tasbaar (geld of besittings) of nie-tasbaar (emosionele ondersteuning of kameraadskap) wees. Die moontlikheid bestaan dat belonings tydens die aanvang van bategebaseerde verhoudinge prominent kan wees (nie-tasbare belonings blyk sentraal te bly tydens verskeie stadia van bategebaseerde verhoudinge).

Nog 'n moontlike hindernis by veranderinge as gevolg van bategebaseerde verhoudinge lê in die tydsdimensie van Bronfenbrenner (1986) se ekologiese model. Veranderinge vind in 'n tydsraamwerk plaas. BGI het my studie voorafgegaan en ongeveer vier jaar het verloop. Veranderinge in persone en omgewing kon plaasgevind het en moontlik sisteme as geheel beïnvloed het. Twee insidente wat ek hier kan noem ter illustrasie is die dood van 'n BGI-groeplid in skool 1 en die dood van die eggenoot van 'n groeplid in Skool 2. Hierdie veranderinge in persoonlike sisteme het 'n invloed op bategebaseerde sisteme in hulle geheel gehad en was 'n hindernis by ander veranderinge wat moontlik kon plaasvind.

5.3 SLOTOPMERKING

In hierdie hoofstuk het ek my navorsingsbevindinge gestruktueer volgens my resultate soos dit in hoofstuk vier uiteengesit is. Ek het die resultate vergelyk met die bestaande literatuur. Die uitkomst ruimte gestel in hoofstuk 4 het my besprekings gerig. Ek het ooreenkomste en verskille tussen bevindinge van my studie en die literatuur aangedui.

In die volgende en finale hoofstuk gee ek 'n terugskouing oor my studie. Ek gee finale bevindinge en doen nabetrugting aan die hand van my navorsingsvrae. Daarna sluit ek my studie af deur aanbevelings te maak vir toekomstige navorsing.

Hoofstuk 6 in 'n neutedop

HOOFSTUK 6

OORSIG, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

6.1 INLEIDING

In hoofstuk vyf het ek die bevindinge van my studie gestel in terme van die bestaande literatuur oor verhoudinge en die BGB. In hierdie hoofstuk bied ek 'n oorsig oor al die vorige hoofstukke van die studie, gevolg deur finale gevolgtrekkings oor my navorsingsvrae, soos gestel in hoofstuk een. Verder bied ek in hierdie hoofstuk finale refleksies oor die moontlike bydraes en leemtes van my studie. Ek sluit die hoofstuk en die studie af met aanbevelings vir toekomstige navorsing.

6.2 HOOFSTUKOORSIG

Hoofstuk een het agtergrond vir die studie gebied. Navorsingsvrae is gestel en die rasionaal vir my studie is bespreek. Ek het my keuse om verhoudinge in die BGB te ondersoek, bespreek en kortliks sleutelkonsepte verduidelik. Ek het die paradigmatiese perspektiewe waarvolgens ek my studie benader het, verduidelik en 'n oorsig oor my navorsingsontwerp, metodologiese keuses, etiese oorwegings en kwaliteitskriteria gebied.

In **hoofstuk twee** het ek die bestaande literatuur bestudeer as agtergrond tot my studie en bied ek die konseptuele raamwerk aan. Die konstruk van verhoudinge is vanuit verskillende navorsingsvelde bestudeer en in verband met die BGB gebring. Teorieë verduidelik die individu se behoeftes in verhoudinge sowel as die aspekte wat verhoudinge beïnvloed, en ook die aard van verhoudinge. Die sisteemteorie word uitgelig as konteks waarin verhoudinge plaasvind.

In **hoofstuk drie** is die proses van my navorsing verduidelik. Ek het besluit om 'n fenomenografiese studie te doen. Data is hoofsaaklik deur semi-gestruktureerde fenomenografiese onderhoude ingesamel met observasies in die vorm van foto's, veldnotas en 'n refleksiejoernaal as aanvullende databron. In hierdie hoofstuk verduidelik ek deelnemerseleksie en die wyse waarop ek data ingesamel, gedokumenteer en geanaliseer het. Ek sluit die hoofstuk af deur besprekings oor etiese kwessies en kwaliteitskriteria.

Hoofstuk vier bevat die navorsingsresultate van hierdie studie. Ek begin deur die navorsingstappe te verduidelik. Daarna bied ek die bevindinge van my fenomenografiese onderhoude (deelnemers se ervarings) en stel dit in vyf kategorieë van beskrywing. Die vyf kategorieë is kommunikasie, spanwerk, omgee en ondersteuning, hindernisse by verandering en laastens veranderinge wat gebeur het as gevolg van verhoudings. As opsomming stel ek 'n fenomenografiese uitkomsruimte om hiërargiese verskille tussen kategorieë aan te dui.

Ek vergelyk die deelnemers se ervarings met die bestaande literatuur in **hoofstuk vyf**. Ek integreer my kennisbasis oor verhoudings in die BGB met die resultate van die fenomenografiese onderhoude. Ek lig ooreenkomste en verskille tussen resultate uit die literatuur uit.

6.3 GEVOLGTREKKINGE AAN DIE HAND VAN NAVORSINGSVRAE

Uit die data wat ingesamel, georden, geanaliseer en vergelyk is met die bestaande literatuur kon sekere logiese gevolgtrekkings gemaak word. Hierdie gevolgtrekkings word gemaak aan die hand van my navorsingsvrae soos uiteengesit in hoofstuk een. In die volgende afdeling beantwoord ek my sekondêre navorsingsvrae en in afdeling 6.4 besin ek oor my primêre navorsingsvraag.

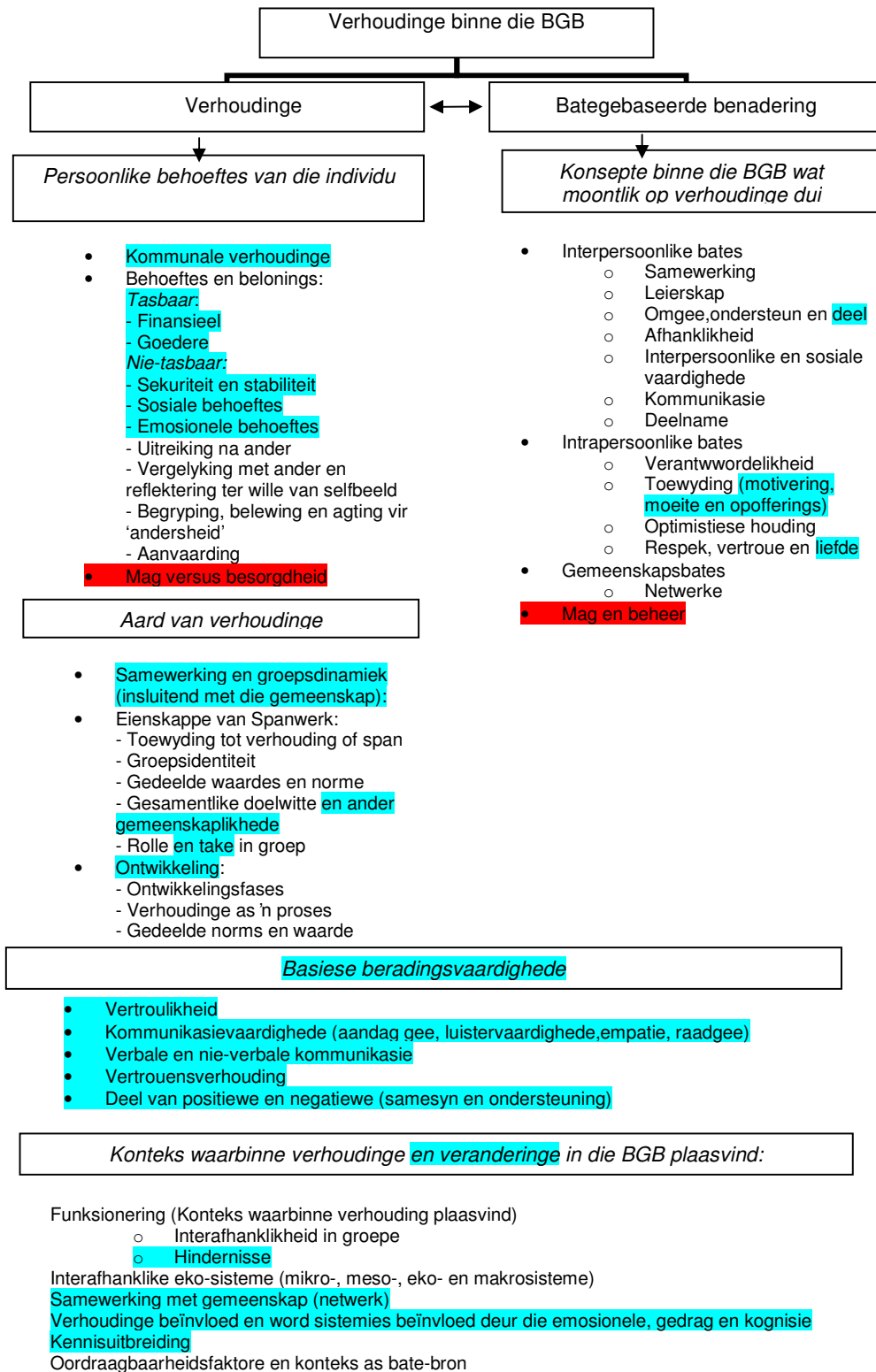

6.3.1 Watter uitkomsruimte beskryf die konstruk van verhoudinge in die BGB?

Hierdie sekondêre vraag is reeds in hoofstuk vier beantwoord. Paragraaf 4.4 en figuur 4.2 dien as 'n visuele voorstelling van die uitkomsruimte van deelnemers se ervaringe van verhoudinge in die BGB.

6.3.2 Hoe kan bategebaseerde verhoudinge gekonseptualiseer word?

Om hierdie sekondêre navorsingsvraag te beantwoord bou ek op die konseptuele raamwerk van verhoudinge in die BGB soos in hoofstuk twee voorgestel (figuur 2.2) en in 2.4 bespreek. Soos reeds genoem dien dié konseptuele raamwerk as opsomming van literatuur oor verhoudinge in die algemeen sowel as verhoudinge in die BGB wat ek bestudeer het.

Figuur 6.1: Konseptuele raamwerk: Bategebaseerde verhoudinge

Figuur 6.1 en die relevante bespreking dien as antwoord op die sekondêre navorsingsvraag: *Hoe kan bategebaseerde verhoudinge gekonseptualiseer word?*

Die geskakeerde gedeeltes in figuur 6.1 dui aan waar ek aan die hand van bevindinge my aanvanklike konseptuele raamwerk (figuur 2.2) hersien het. Na aanleiding van die bevindinge van my studie het ek konsepte toegevoeg tot my konseptuele raamwerk (in blou aangedui) aangesien ek hierdie konsepte as kenmerkend van bategebaseerde verhoudinge beskou. Ander konsepte het ek onttrek uit die konseptuele raamwerk (aangedui in rooi) aangesien dit volgens my navorsingsbevindinge nie deel was van die kern van verhoudinge binne die BGB nie. Vervolgens sal figuur 6.1 bespreek word.

Persoonlike behoeftes van die individu.

Bategebaseerde verhoudinge word as kommunale verhoudinge beskou. Binne bategebaseerde verhoudinge toon deelnemers 'n verskeidenheid behoeftes wat in verband staan met dienooreenkomstige belonings (om vergelykbare behoeftes te bevredig). Behoeftes en belonings kan in tasbare en nie-tasbare terme uitgedruk word. Tasbare belonings in bategebaseerde verhoudinge blyk finansiële en goedere (soos kos en geskenke) te wees. Individuele behoeftebevrediging, onder andere finansiële en sosiaal, het duidelik na vore gekom in hierdie studie, oor verskillende sisteme heen. Die individue (deelnemers) het nie net 'n behoefte getoon om in die BGI-groepe sosiaal te verkeer nie, maar ook in ander sisteme (soos met leerders, kollegas, ouers en ander gemeenskapslede). Lede van die BGI-groepe sowel as gemeenskapslede wat by die psigososiale projekte betrokke was, het aangedui dat hul finansiële beloning verwag van bategebaseerde verhoudinge. Verder is daar bepaald in hierdie studie bevind dat deelnemers 'n behoefte aan sekuriteit in verhoudinge toon en sekuriteit binne bategebaseerde verhoudinge ervaar. Stabiliteit binne bategebaseerde verhoudinge het gelei tot die belewing van sekuriteit. In 'n bategebaseerde verhouding is besorgdheid teenoor mekaar teenwoordig in die vorm van omgee en ondersteuning.

Deelnemers in bategebaseerde verhoudinge het 'n sterk behoefte om uit te reik na ander mense. Hierdie behoefte kan bevredig word binne die bategebaseerde verhoudinge. Die “uitreik” na ander geskied weereens oor verskillende ekosisteme. Deelnemers in bategebaseerde verhoudinge vergelyk hulself gereeld met ander persone in die verhoudinge. Indien die vergelyking gunstig is, kan geantisipeer word dat hulle selfbeeld sal verhoog. Persone in bategebaseerde verhoudinge ag en respekteer mekaar se bydraes in verhoudinge. Verder is mense in bategebaseerde verhoudinge bewus van moontlike verskille in persoonlikhede en doelwitte en aanvaar mekaar se “andersheid”.

Die verhoudinge kenmerke, “mag versus besorgdheid”, het nie duidelik na vore getree in hierdie studie nie en daarom kies ek om die kenmerk te verwyder uit my bategebaseerde verhoudinge konseptuele raamwerk. Deelnemers het mekaar as gelykes in die bategebaseerde verhoudinge beskou.

Aanbevelings: Persoonlike behoeftes van die individu

Deur individue belonings (tasbaar en nie-tasbaar) te bied, kan die individue se behoeftes bevredig word. Verder word aanbeveel dat deelnemers tydens BGI aangemoedig moet word en die geleentheid gebied word om oor verskillende sisteme sosiaal te verkeer en uit te reik na mekaar. Die fasiliteerder van die BGI-groep kan poog om te verseker dat daar so ver as moontlik stabiliteit in die groep is en dat lede mekaar se bydraes respekteer ter wille van gunstige vergelyking tussen groeplede. Verder word aanbeveel dat die fasiliteerder en leiers in die groep poog om te verseker dat individue se andersheid en uniekheid aanvaar word.

Aard van verhoudinge.

Samewerking en groepsdinamiek was in die bevindinge van hierdie studie aangedui as die kern van die aard van bategebaseerde verhoudinge. Hierdie samewerking sluit ook samewerking met die gemeenskap in. Ek beskou

spanwerk as 'n belangrike bategebaseerde element. Binne spanwerk het toewyding en individuele en groepsdoelwitte sterk na vore getree as wesenlike kenmerke van bategebaseerde verhoudinge. Groepsrolle wat gefigureer het in bategebaseerde verhoudinge was taakrolle en groepshandhawingsrolle.

In terme van ontwikkeling van bategebaseerde verhoudinge is twee konsepte prominent. Alhoewel ontwikkelingsfases van bategebaseerde verhoudinge nie prominent genoem is nie, was die fases wel implisiet teenwoordig. Toewyding in die verhouding (wat teenwoordig is in bategebaseerde verhoudinge) is 'n aanduiding dat 'n verhouding reeds deur die kennismakingfase en opboufase beweeg het en in die voortsettingfase van ontwikkeling is. Ook blyk dit dat bategebaseerde verhoudinge as 'n proses beskou kan word in terme van emosionele belewinge, kognisie en gedrag. Daar kan verwag word dat intense bategebaseerde verhoudinge sal lei tot heftige emosionele reaksies asook intiem verweefde aksies tussen mense in die bategebaseerde verhoudinge.

'n Verdere element van die aard van bategebaseerde verhoudinge is "funksionering" van bategebaseerde verhoudinge. Ek het die element toegevoeg aangesien ek bevind het dat die konteks waarbinne die bategebaseerde verhoudinge plaasvind, belangrik is. So was 'n hindernis versinnebeeld in die geval waar lede van die BGI groep nie ondersteuning van die skoolbestuurspan ontvang het nie. Vergelykbare kontekstuele aspekte wat hindernisse kan wees is ondermeer 'n gebrek aan tyd vir byeenkomste en projekte, werkslading van onderwysers, asook die omgewing waarin die skool hom bevind. Hierdie kontekstuele aspekte kan as hindernisse dien vir die ontstaan en ontwikkeling van bategebaseerde verhoudinge. Verder is in hierdie studie bevind dat interafhanklikheid tussen persone in 'n bategebaseerde verhouding essensieel is tot die funksionering van die verhouding. In terme van interafhanklikheid is daar bevind dat lede in bategebaseerde verhoudinge akkommoderend teenoor mekaar optree.

Persone sal waarskynlik makliker toetree tot bategebaseerde verhoudinge indien die persone sekere ooreenkomste toon soos dieselfde agtergrond,

belangstellings en behoeftes. Hierdie aspek is aangeraak in my bespreking van die persoonlike behoeftes van die individu.

Aanbevelings: Aard van verhoudinge

Tydens BGI moet gepoog word dat daar spanwerk in die groep is. Die spanwerk kan ook na die gemeenskap uitgebrei word. Duidelike groepsdoelwitte kan gestel word vir die groep. Verder word aanbeveel dat moontlike groepsrolle en take aan groepslede toegegedeel word. Wanneer daar met BGI-groepe gewerk word poog om deurentyd 'n bewustheid te hê van die ontwikkelingsfases van 'n groep sodat sekere eienskappe herken en hanteer kan word met die moontlike uitdagings wat dit te weeg bring.

Wees verder ook bewus van lede in bategebaseerde verhoudinge se moontlike emosionele reaksies en wees voorbereid om dit te hanteer. Indien persone in bategebaseerde verhoudinge bewusgemaak word van ooreenkomste tussen persone kan dit moontlik toetred tot bategebaseerde verhoudinge vergemaklik en toewyding tot die verhouding verhoog. Die konteks waarbinne bategebaseerde verhoudinge geskied is belangrik en indien moontlike BGI beplan word kan moontlike hindernisse oorweeg word en moontlike wyses om dit te hanteer, beplan word.

Moontlike BGB verhoudingseienskappe

Dit was duidelik dat die volgende konsepte genoem in figure 2.2 en 6.1 as moontlike aanduiding van verhoudinge, wel voorgekom het in die bevindinge van hierdie studie. Hierdie konsepte dui op bategebaseerde verhoudinge en is: samewerking, leierskap, omgee en ondersteun, deel, netwerke stig, toewyding, houding, persoonlike bates, respek en vertrou, kommunikasie en deelname. Leierskap is aangedui as een van die belangrike rolle in bategebaseerde verhoudinge wat bydra tot die verwesenliking van groepsdoelwitte. Soos in hoofstuk vier 4.3.3 bespreek is, het omgee en ondersteun as belangrike

kategorie van deelnemers se ervaringe gefigureer. Om te deel word gesamentlik met omgee en ondersteun voorgestel op die konseptuele raamwerk. Daar is aangetoon dat persoonlike bates en veral die identifisering en mobilisering daarvan in bategebaseerde verhoudinge, belangrik is tot die sukses van dié verhoudinge en ek voeg gemeenskapsbates by. Mag en beheer as bategebaseerde verhoudinge konsepte is nie duidelik aangedui in bevindinge nie en derhalwe het ek die element verwyder uit die konseptuele raamwerk in figuur 6.1. In die bevindinge van die studie is wel klem gelê op liefde as belangrike bategebaseerde konsep en voorwaarde vir bategebaseerde verhoudinge (tesame met respek en vertroue). Verder het bevindinge aangedui dat gemeenskapsbehoefte 'n belangrike konsep in bategebaseerde verhoudinge is.

Aanbevelings: BGB verhoudingseienskappe

In hierdie studie is gepoog om konsepte wat moontlik op bategebaseerde verhoudinge dui te identifiseer. Kennis oor bategebaseerde verhoudinge word uitgebrei deur bykomende konsepte te identifiseer en by te werk. Daarom word aanbeveel dat moet persone betrokke by bategebaseerde verhoudinge bewus behoort te wees van hierdie konsepte

Basiese beradingsvaardighede.

Dit het geblyk dat basiese beradingsvaardighede soos onder andere vertroulikheid, kommunikasievaardighede (wyer as slegs kommunikasie wat op die oorspronklike konseptuele raamwerk voorgekom het) en verbale en nie-verbale kommunikasie wesenlike kenmerke van bategebaseerde verhoudinge blyk te wees. Basiese beradingsvaardighede was nie deel van die aanvanklike konseptuele raamwerk in figuur 2.2 nie. Vaardighede soos aandaggee, raadgee, luistervaardighede en empatie is ook as bategebaseerde verhoudingsvaardighede geïdentifiseer. Bategebaseerde verhoudinge word as vertrouensverhoudinge beskou waarin samesyn en ondersteuning sterk figureer.

Aanbevelings: Basiese beradingsvaardighede

Een van die gevolgtrekkings van hierdie studie is dat basiese beradingsvaardighede belangrik en noodsaaklik is vir BGI. Indien hierdie vaardighede ontbreek by persone wat in bategebaseerde verhoudings staan, is my aanbeveling dat dit vir hulle aangeleer word en inge oefen word, moontlik as deel van BGI. Alternatiewelik kan persone in bategebaseerde verhoudings, bewus gemaak word van hierdie vaardighede.

Konteks waarbinne verhoudings en veranderinge binne die BGB plaasvind.

Die interaksie tussen sisteme is 'n kernaspek van bategebaseerde verhoudings. Derhalwe bring ek die konteks waarbinne bategebaseerde verhoudings plaasvind in verband met veranderinge as gevolg van dié interafhanklike verhoudings. Samewerking met gemeenskappe en netwerke is resultate van hierdie sistemiese interafhanklikheid.

In hierdie studie is bevind dat bategebaseerde verhoudings 'n invloed het op individue en groepe se emosies, gedrag en kognitiewe denke. Hierdie invloed word veral gedokumenteer in die beskrywende kategorie "veranderinge as gevolg van verhoudings" in hoofstuk vier (4.3.5). Bategebaseerde verhoudings se invloed op kognitiewe denke het meestal gefigureer by deelnemers in die vorm van kennisverwerwing en -uitbreiding. Invloed van bategebaseerde verhoudings op emosies het veral geblyk in die deel van emosies in bategebaseerde verhoudings asook om vir mekaar om te gee en mekaar te ondersteun binne bategebaseerde verhoudings. Die invloed van bategebaseerde verhoudings op deelnemers se gedrag is veral sigbaar in die resultate van BGI soos ondermeer die psigososiale projekte en uitgebreide netwerke wat deelnemers gestig het. Sekere oodraagbaarheidsfaktore dra by daartoe dat verhoudings nie slegs in een konteks (ekosisteem) geskied nie maar dat daar 'n interafhanklikheid tussen kontekste (ekosisteme) bestaan. Hierdie oordrag gee dan aanleiding tot die rimpeleffek soos ook beskryf in hoofstuk 5 (5.2.1.2). Die

konteks waarbinne bategebaseerde verhoudinge geskied kan dus duidelik opsig self as 'n bate-bron beskou word.

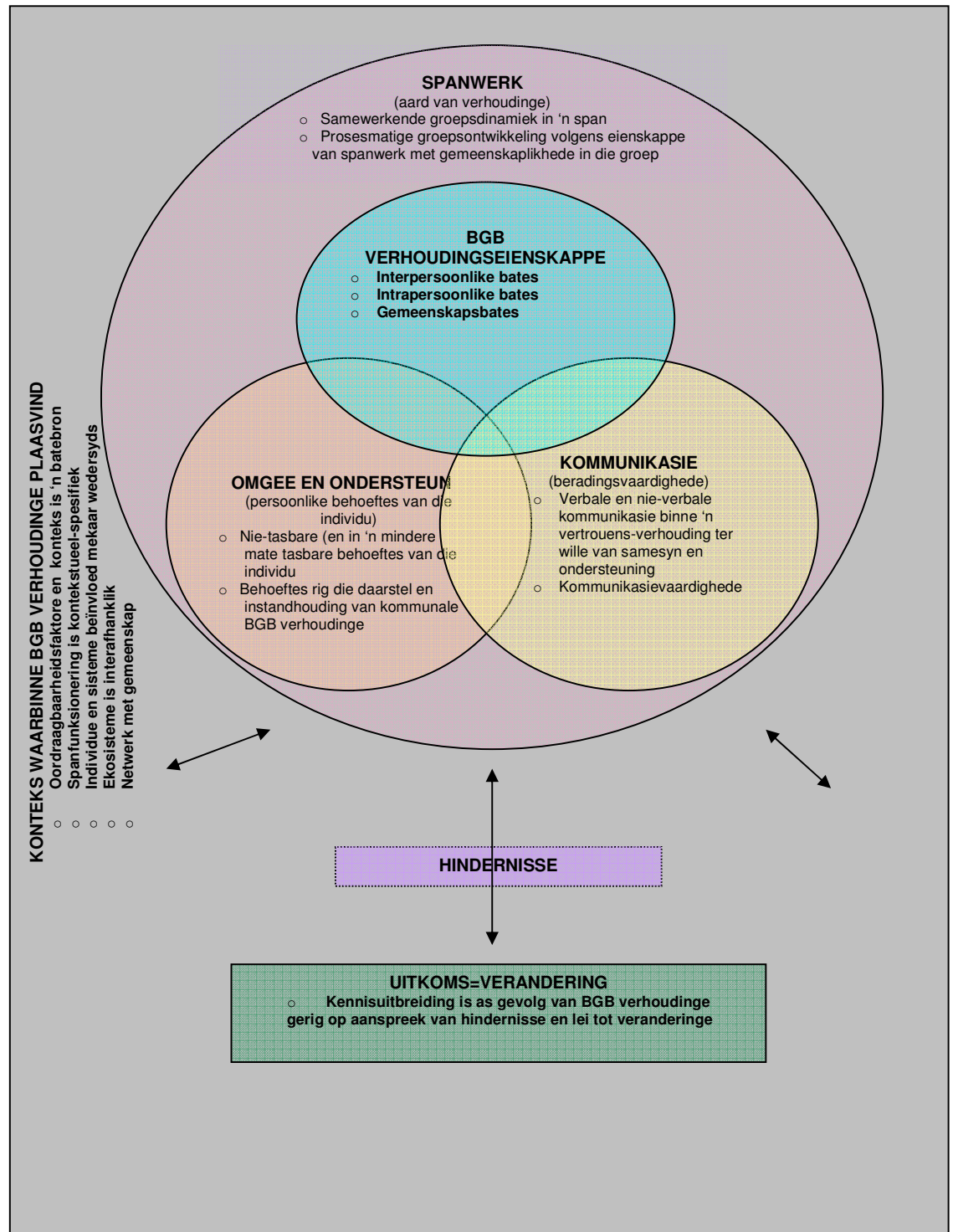
Ten einde aanbevelings te maak vir toekomstige bategebaseerde intervensie het ek die konseptuele raamwerk (soos hersien in figuur 6.1) geïntegreer met die fenomenografiese uitkomsruimte (soos gestel in figuur 4.3).

Aanbevelings: Konteks waarbinne verhoudinge en veranderinge binne die BGB plaasvind

Soos reeds genoem is die konteks waarbinne die bategebaseerde verhoudinge en –intervensies geskied belangrik. Geleenthede vir interaksie met ander sisteme kan moontlik aan persone in bategebaseerde verhoudinge gebied word sodat veranderinge in gemeenskappe kan plaasvind. Netwerke is belangrik in BGI en behoort aangemoedig te word. Verder word aanbeveel dat daar gepoog moet word om te verseker dat die konteks waarbinne die bategebaseerde verhoudinge geskied, 'n 'veilige' ruimte is waarbinne persone maklik hul emosies sal deel en mekaar sal ondersteun assok waarbinne hulle graag kennis sal wil verwerf of uitbrei. Deur persone in bategebaseerde verhoudinge geleenthede te gee en te bemaagtig, word kennis oorgedra.

6.3.4 Hoe kan bategebaseerde verhoudinge gekonseptualiseer word?

Die voorstelling van die konseptuele raamwerk van Bategebaseerde verhoudinge in figuur 6.1 is egter 'n liniêre voorstelling en dui nie die dinamiese en interaktiewe aard van die konteks, behoeftes, aard en impak van verhoudinge aan nie. Die uitkomsruimte (figuur 4.3) en die konseptuele raamwerk (figuur 6.1) word ook nie duidelik in verband gebring/geïntegreer nie. Dit was dus vir my nodig om verder uit te brei op die aanvanklike fenomenografiese uitkomsruimte in hoofstuk 4 (4.3) en ook die dinamika en interaksie tussen BGB verhoudings eienskappe aan te dui.

Figuur 6.2: Konseptuele raamwerk: BGB verhoudinge geïntegreer met uitkomsruimte

Uit die bestudering van figuur 6.2 blyk dit duidelik dat die konseptuele raamwerk van verhoudinge binne die BGB geïntegreer is met die uitkomsruimte wat gedui het op die deelnemers aan hierdie studie se ervaringe van verhoudinge binne die BGB. Die konteks waarin die bategebaseerde verhoudinge plaasvind beïnvloed die verhoudinge en verhoudinge beïnvloed weer die konteks. Die resultaat van bategebaseerde verhoudinge is veranderinge. Weereens is daar 'n wisselwerking en wedersydse beïnvloeding van konteks en veranderinge wat plaasvind.

Uit figuur 6.2 kan verder afgelei word dat bategebaseerde verhoudinge as *spanwerk* beskou word en al die kenmerke van bategebaseerde verhoudinge word omvat in hierdie "span". Bategebaseerde verhoudinge wat voltrek in 'n span word omskryf in die konseptuele raamwerk (6.1) as "aard van bategebaseerde verhoudinge". Daar is samewerking in die "span", spanwerk omvat aspekte soos groepsidentiteit, -rolle en -doelwitte. Die verhoudinge in die "span" geskied in 'n proses en daar is 'n interafhanklikheid tussen lede in die "span". Die konteks waarin hierdie bategebaseerde verhouding (span) volrek, beïnvloed die verhouding en andersom.

Die uitkomsruimte kategorie "*omgee en ondersteuning*" word beskryf deur die konseptuele raamwerk afdeling "persoonlike behoeftes van die individu". Persone in bategebaseerde verhoudinge soek stabiliteit en sekuriteit in hierdie verhoudinge. Bategebaseerde verhoudinge is kommunale verhoudinge en persone in hierdie verhoudinge soek dikwels tasbare of nie-tasbare vergoedings vir hul deelname aan die verhouding. Deel van omgee en ondersteuning is om uit te reik na ander persone in die bategebaseerde verhouding/e. 'n Begryping van ander persone in die verhouding se "andersheid" is 'n voorvereiste en/of resultaat van omgee en ondersteuning in bategebaseerde verhoudinge. Die konteks waarin die verhoudinge plaasvind en "omgee en ondersteuning" beïnvloed mekaar wedersyds.

Toereikende *kommunikasie* vaardighede is nodig in bategebaseerde verhoudinge. Hierdie kommunikasievaardighede word op die konseptuele raamwerk (figuur 6.1) beskryf in die afdeling “basiese beradingsvaardighede”. Beradingsvaardighede wat sal lei tot effektiewe kommunikasie tydens bategebaseerde verhoudinge is onder meer: vertroulikheid, kommunikasievaardighede (soos luister en empatie), goeie verbale en nie-verbale kommunikasie en oordraagbaarheidsfaktore. Weereens beïnvloed die konteks waarbinne die verhouding plaasvind, die kommunikasie in die verhouding.

Dit is belangrik om bewus te wees van *BGB verhoudingseienskappe*. Die literatuurstudie in hierdie studie (hoofstuk 2) het sekere eienskappe uitgelig wat kenmerklik is aan bategebaseerde verhoudinge.

Soos reeds genoem is die *konteks* waarbinne die bategebaseerde verhoudinge geskied belangrik. Die konteks bestaan uit verskeie sisteme (mikro-, eko-, en makrosisteme). Dit is verder belangrik dat netwerke uitgebrei word in bategebaseerde verhoudinge. Indien bategebaseerde verhoudinge effektief is, en die konteks gunstig is sal die uitkoms positiewe *veranderinge* wees.

6.4 FINALE REFLEKSIES

6.4.1 Moontlike bydrae van my studie

Vervolgens bespreek ek die moontlike bydraes van my studie in terme van die primêre navorsingsvraag wat geformuleer is in hoofstuk 1: *Hoe kan insig in bategebaseerde verhoudinge bydra tot kennisuitbreiding in die bategebaseerde benadering?* Die teoretiese kennisbasis kan benut word en insig gee in die praktyk van BGI. Aangesien hierdie studie spesifiek oor verhoudinge in die BGB handel, wat as een van die boublokke van die benadering beskou word, kan insig in dié konstruk en spesifiek die beskrywende kategorieë waardevol wees vir persone wat in die praktyk staan en BGI beplan en toepas. Die nuwe kennis kan intervensie rig waar verhoudingsessensies kortkom.

In 'n poging om die primêre navorsingsvraag te beantwoord, het ek bevindinge van my studie saamgegroepeer as betekenisvolle eenhede. Bevindinge kan moontlik in meer as een eenheid pas. Die eenhede is: eienskappe van bategebaseerde verhoudinge; redes vir totstandkoming van bategebaseerde verhoudinge; ontwikkeling en prosesse van bategebaseerde verhoudinge; volhoubaarheid van bategebaseerde verhoudinge en gevolge en implikasies van bategebaseerde verhoudinge. Elke betekenseenheid word vervolgens bespreek.

Eienskappe van bategebaseerde verhoudinge

Bategebaseerde verhoudinge word as vertrouensverhoudinge gekenmerk waarin respek en kommunikasie sterk figureer. Indien daar 'n vertrouensverhouding bestaan voel mense gemaklik en veilig om hul emosies te deel. Verder vra en gee mense vinniger en meer geredelik oplossings vir persoonlike probleme in 'n vertrouensverhouding. Respek en vertrou in bategebaseerde verhoudinge kan as 'n intense vorm van "liefde" getipeer word. Hierdie drie konsepte kan as affektiewe "boublokke" vir bategebaseerde verhoudinge gesien word. Verder kan bategebaseerde verhoudinge beskou word as 'n kommunale tipe verhouding. Hiervolgens kan verwag word dat persone in bategebaseerde verhoudinge na mekaar sal uitreik, mekaar sal bystaan en bydraes sal ag en erken asook positief op mekaar se emosies sal reageer.

Bategebaseerde verhoudinge voltrek kenmerkend as 'n span. Spanne toon ander kenmerke as groepe. Lede in 'n span is aanvullend tot mekaar en is toegewyd tot dieselfde spandoelwitte. Bategebaseerde verhoudinge sal dus die volgende eienskappe van 'n span toon: toewyding, vertrou, besorgdheid oor mekaar se welstand en samewerking om doelwitte (individuele en spandoelwitte) te bereik. In so 'n bategebaseerde span sal lede dikwels leierskap, take en verantwoordelikhede deel. Samewerking om doelwitte te bereik is dus 'n wesentlike element van bategebaseerde verhoudinge. Verder lei bategebaseerde verhoudinge tot groepskohesie. 'n Belangrike aktiwiteit van bategebaseerde verhoudinge is dus die stel en volg van gesamentlike doelwitte in die verhouding.

Die stel en volg van gesamentlike doelwitte in bategebaseerde verhoudinge het interafhanklikheid tussen lede tot gevolg.

Bategebaseerde verhoudinge voltrek in die konteks van sisteme. Deur bategebaseerde verhoudinge in sisteme te beskou, erken ek die interafhanklikheid tussen sisteme en die integrering van verskillende sisteme tot 'n geheel. Individue in bategebaseerde verhoudinge kan dus nie los van hulle sisteme beskou word nie. Interaksie tussen sisteme is belangrik wanneer bategebaseerde verhoudinge beskou word, aangesien die verskillende sisteme mekaar beïnvloed.

Aandaggee, luistervaardighede, empatie en raadgee is kenmerkende basiese kommunikasie- en beradingsvaardighede wat deel uitmaak van bategebaseerde verhoudingseienskappe. Vertroulikheid is 'n verdere belangrike eienskap in bategebaseerde verhoudinge en dui op toewyding en lojaliteit in die bategebaseerde verhouding. Vertroulikheid word beskou as voorwaarde vir deel en omgee en ondersteun in bategebaseerde verhoudinge. Bategebaseerde verhoudinge word gekenmerk deur wedersydse emosionele ondersteuning as gevolg van die interafhanklike aard van bategebaseerde verhoudinge.

Vertroue, respek, liefde, omgee, eerlikheid, ondersteuning, leiding en samehorigheid kan as gedeelde waardes en norme van bategebaseerde verhoudinge beskou word. Die hoeveelheid en intensiteit van hierdie gemeenskaplikhede in bategebaseerde verhoudinge is aanduidend van die hegtheid van die verhouding. Hierdie gemeenskaplikhede bepaal verder die frekwensie van interaksie, asook die invloed van persone binne bategebaseerde verhoudinge op mekaar.

'n Kernelement van bategebaseerde verhoudinge is toewyding. Bategebaseerde verhoudinge word dikwels gekenmerk deur toegewyde persone wat dikwels opofferinge moet maak om die verhouding te handhaaf (byvoorbeeld tyd, moeite en geld). Indien 'n persoon tevrede is in 'n bategebaseerde verhouding (persoonlike behoeftes bevredig word en belonings ontvang word), is die persoon toegewyd tot die verhouding. Toewyding in bategebaseerde

verhoudinge sal geskied ten spyte van opofferinge wat die individu moet maak. Toegewyde persone in bategebaseerde verhoudinge fasiliteer die hantering van hindernisse.

Redes vir totstandkoming van bategebaseerde verhoudinge

Bategebaseerde verhoudinge verskaf 'n konteks waarin individue se persoonlike behoeftes bevredig kan word. Voorbeelde van persoonlike behoeftes wat in bategebaseerde verhoudinge bevredig word is die behoefte om te kommunikeer, behoefte aan sekuriteit en stabiliteit, sosiale en finansiële behoeftes, behoefte om na ander uit te reik, behoefte om self positief met ander in verhoudinge te vergelyk en behoefte om aanvaar te word. Mense wat respek en vertroue as waardevol ag en behoeftes aan sekuriteit en bemoediging toon, sal moontlik tot bategebaseerde verhoudinge toetree. Individue se soeke na belonings, te wete tasbare belonings (finansiëel) of nie-tasbaar (emosionele aanmoediging of erkenning), kan dui op moontlike redes vir die totstandkoming en instandhouding van bategebaseerde verhoudinge. Sosiale en interpersoonlike behoeftes soos die interafhanklikheid tussen mense (om staat te maak op mekaar en mekaar te beïnvloed) en emosionele verbintenisse kan verdere redes wees vir die ontstaan van bategebaseerde verhoudinge

Die sistemiese aard van bategebaseerde verhoudinge lei dikwels tot die ontstaan van nuwe verhoudinge. Indien individue bewus word van die sisteme waarbinne hulle beweeg en die interaksie tussen die sisteme, ontstaan die behoefte dikwels om uit te reik na verskillende sisteme. As gevolg van interafhanklikheid tussen sisteme, word netwerke gevorm. Bategebaseerde verhoudinge maak lede bewus van gemeenskaplike bates en binne hierdie verhoudinge word gemeenskaplike doelwitte gestel om te bepaal hoe die "uitreik" na ander sisteme gaan realiseer.

Ontwikkeling en prosesse van bategebaseerde verhoudinge

Bategebaseerde verhoudinge kan as 'n sistemiese proses beskou word. Persone en verwante sisteme in bategebaseerde verhoudinge het 'n invloed op mekaar se lewens (kognitief, emosioneel en gedrag) en is interafhanklik van mekaar. Hoe

hegter die bategebaseerde verhouding, hoe meer verweef is hierdie interaksies. Veranderinge binne bategebaseerde verhoudinge is wederkerig: emosies, gedrag en kognisie beïnvloed bategebaseerde verhoudinge en andersom.

Bategebaseerde verhoudinge geskied in verskillende ontwikkelingsfases. Hierdie ontwikkelingsfases is nie altyd duidelik nie en oorvleulings kan voorkom. Die opboufase is die mees kenmerkendste fase in bategebaseerde verhoudinge. Die opboufase is aanduidend van die tydsgleuf waar mense mekaar begin vertrou en begin omgee vir mekaar. Die volgende kenmerkende ontwikkelingsfase in bategebaseerde verhoudinge is die voortsettingsfase waar gemeenskaplike doelwitte en agtergrond gestel is, daar toewyding voorkom en groei plaasvind. Die aard van bategebaseerde verhoudinge beteken dat aanvanklike gemeenskaplike doelwitte nie bepalend blyk te wees vir die verhouding se ontwikkeling nie. Gemeenskaplike groei en doelwitte vind geleidelik plaas in bategebaseerde verhoudinge en speel 'n rol by die vorming van 'n groepsidentiteit binne bategebaseerde verhoudinge. Belonings (tasbaar of nie-tasbaar) om persoonlike behoeftes te bevredig in die aanvanklike fases van bategebaseerde verhoudinge (kennismaking- en opboufases), dra by tot vorming van die groepsidentiteit binne bategebaseerde verhoudinge.

Volhoubaarheid van bategebaseerde verhoudinge

Kenmerkende taakrolle in die bategebaseerde verhoudinge is die van beplanners, organiseerders, leiers, kontroleerders en objekverklaarders. Groepshandhawingsrolle in bategebaseerde verhoudinge is inisieerders, konsensussoekers, harmonieërders, hekwagters, aanmoedigers en kompromieerders. Hierdie rolle gee aanleiding tot groepsontwikkeling en -dinamiek in bategebaseerde verhoudinge. Ten einde te bepaal watter rolle 'n individu in bategebaseerde verhoudinge sal vertolk behoort individuele bates ter wille van die toedeling van groepsrolle bepaal en gemobiliseer te word. Gemeenskaplike groeps- en individuele doelwitte sal positief korreleer met die volhoubaarheid van effektiewe bategebaseerde verhoudinge.

Kommunikasievaardighede is essensieel in bategebaseerde verhoudinge. Kommunikasievaardighede is verder noodsaaklik in bategebaseerde verhoudinge aangesien verhoudinge na verskillende sisteme uitgebrei word in terme van netwerke. Basiese beradingsvaardighede kom veral na vore in bategebaseerde verhoudinge as gevolg van effektiewe verbale en nie-verbale kommunikasie. Empatie is een van die basiese beradingsvaardighede wat belangrik geag word in bategebaseerde verhoudinge. Empatie in bategebaseerde verhoudinge lei waarskynlik tot 'n verhoogde selfbeeld by die individu aan wie empatie getoon word. Luistervaardighede, aandaggee en raadgee dien tesame met empatie as voorwaardes vir vertroulikheid in bategebaseerde verhoudinge as vertrouensverhoudinge.

Bategebaseerde verhoudinge bevorder die stigting van interpersoonlike verhoudinge en die uitbreiding van netwerke oor verskillende sisteme. Sameweking in 'n bategebaseerde verhouding het 'n rimpeleffek oor verskillende sisteme. (Sisteme is reeds bespreek as die konteks waarin bategebaseerde verhoudinge geskied).

Gevolge en implikasies van bategebaseerde verhoudinge

Van die sosiale behoeftes wat individue in bategebaseerde verhoudinge toon is 'n behoefte aan samewerking, 'n behoefte om te gee en 'n behoefte om te ervaar. Samewerking is 'n produk van bategebaseerde verhoudinge. Binne bategebaseerde verhoudinge impliseer samewerking dat persone in verhoudinge mekaar aanvaar en mekaar se bydraes respekteer. Samewerking brei uit van een sisteem na 'n ander weens die sistemiese aard van bategebaseerde verhoudinge. Samewerking weens bategebaseerde verhoudinge skep 'n raamwerk vir die vestiging van verhoudinge en die bereiking van individuele en/of gesamentlike doelwitte. Effektiewe samewerking in bategebaseerde verhoudinge lei tot, en is die gevolg van, ooreenstemminge en balans in die verhoudinge.

Bategebaseerde verhoudinge verskaf 'n konteks waarbinne verskillende individuele behoeftes bevredig kan word. Behoeftbevrediging as resultaat van bategebaseerde verhoudinge is waarneembaar as emosionele, kognitiewe en/of

gedragsveranderinge. Bategebaseerde verhoudinge bied sekuriteit en bemoediging aan die individu. Soos elders voorgehou is, is sekuriteit en bemoediging dus basiese behoeftes wat by individue bevredig word in bategebaseerde verhoudinge. Bategebaseerde verhoudinge stel individue ook in staat om ander individuele behoeftes soos samewerking, genot en kameraadskap te bevredig. 'n Verdere individuele behoefte in bategebaseerde verhoudinge is om emosies te kommunikeer. Bategebaseerde verhoudinge verskaf ook die geleentheid om behoeftes van die gemeenskap te bevredig oor verskillende sisteme.

Kommunikasievaardighede (verbaal en nie-verbaal) verbeter en ontwikkel in bategebaseerde verhoudinge aangesien bategebaseerde verhoudinge 'n "veilige" ruimte bied waarin hierdie kommunikasie geskied. Soos bespreek sluit hierdie kommunikasievaardighede basiese beradingsvaardighede in. Bategebaseerde verhoudinge ontwikkel individue se luistervaardighede en luistervaardighede dra weer by tot bategebaseerde verhoudinge. In dié verband ondersteun individue mekaar emosioneel en gee vir mekaar raad in bategebaseerde verhoudinge. Net so maak vertroulikheid die deur oop vir deel, omgee en ondersteuning in bategebaseerde verhoudinge.

Bategebaseerde verhoudinge skep 'n ruimte vir kennisverwerwing. Kennis as 'n bate word gemobiliseer en in stand gehou in bategebaseerde verhoudinge. Hierdie kennis word onder andere gebruik om hindernisse wat voorkom, te oorkom deur sistemiese probleemoplossingstrategieë te volg. Indien hindernisse in een sisteem voorkom word bates dikwels uit ander sisteme gebruik om hierdie hindernisse te oorbrug. Bategebaseerde verhoudinge is só gestruktueer dat moontlike hindernisse (onder andere konflik) hanteer kan word binne die verhoudinge.

6.4.2 Moontlike beperkinge van die studie

Die studie het slegs op 'n beperkte aantal deelnemers in geselekteerde gebiede gefokus. Die feit dat hierdie studie in spesifieke gemeenskappe plaasgevind het,

impliseer dat dieselfde bevindinge nie sonder meer geldig is in die wyer Suid-Afrikaanse konteks nie. Alhoewel die veralgemeenbaarheid dus beperk is, was die doel van my fenomenologiese studie nie om uitkomst te veralgemeen nie maar eerder om die ervaringe van 'n groep deelnemers oor 'n spesifieke fenomeen te beskryf. Ek het gepoog om ter wille van oordraagbaarheid van my navorsingsbevindinge, ryk beskrywings te gee van kontekste, gevalle en deelnemers sodat die leser kan bepaal of bevindinge oorgedra kan word na soortgelyke, vergelykbare gevalle.

Die studie was ook beperk tot onderwysers en meerendeels vroue. Dit verleen aan die ondersoekveld 'n beroepsspesifieke karakter omdat die deelnemers dieselfde opleiding en ervaringsraamwerk het. Daar kan dus aanvaar word dat die aard van verhoudinge en behoeftes vir die stigting en instandhouding van verhoudinge mag verskil waar persone afkomstig uit ander beroepsvelde betrokke is in bategebaseerde verhoudinge.

Die keuse van die betrokke skole beïnvloed ook die navorsingsresultate. 'n Moontlike rede daarvoor is dat bevindinge vloei vanuit 'n bepaalde gesitueerdheid naamlik die spesifieke onderwysers, skole en gemeenskappe betrokke in die studie. Die omstandighede waarbinne BGI (en dus verhoudinge) voltrek, sal uiteraard verskil afhangend van die sisteme waarbinne die verhoudinge voorkom.

Die bategebaseerde intervensie was gerig op psigososiale ondersteuning en kon moontlik bepalend wees vir die aard van inisiatiewe. Aangesien hierdie psigososiale ondersteuning groepwerk gerig het, het die psigososiale aspek moontlik 'n invloed op verhoudinge gehad.

Ek het die navorsingsveld betree as 'n wit, Afrikaanssprekende, gegradueerde vrou. Dus kom ek en die deelnemers aan my studie uit verskillende agtergronde en kulture. Ek was nie vertrouwd met al die deelnemers se moedertale nie. Ek het ook beperkte insig in hul lewensomstandighede gehad weens ons verskillende historisiteit. Al bogenoemde faktore kon lei tot moontlike vooroordele, wanpersepsies en misverstande. Ek het probeer om hierdie potensiële beperkinge te voorkom deur deurentyd van moontlike vooroordele bewus te

wees, myself te monitor en in my navorsersjoernaal en teenoor mede-navorsers daaroor te reflekteer. Die vertrouensverhoudinge wat ek met die deelnemers opgebou het, het aan my die geleentheid gebied om onduidelikhede wat van my kant af mag ontstaan het, uit die weg te ruim. Verder het die vertrouensverhouding ook aan my 'n geleentheid gebied om deelnemervalidasie te doen.

Verskeie beperkinge het ontstaan weens die keuse van deelnemers. Omdat ek die deelnemers doelgerig geselekteer het, bestaan die moontlikheid dat deelnemers nie die wyer deelnemerpopulasie verteenwoordig nie. 'n Breër perspektief van verhoudinge in BGI kon moontlik verkry word indien al 40 onderwysers aan die fenomenografiese onderhoude deelgeneem het. Die feit dat al die deelnemers aan my studie (behalwe een) vroue was, die afwesigheid van deelnemers uit die wit kultuurgroep en die fokus van die studie op laer sosio-ekonomiese omgewings dui op moontlike leemtes in my studie.

Met betrekking tot die literatuurstudie het dit duidelik geblyk dat kennis oor die konstruk van verhoudinge veel wyer strek as wat in hierdie proefskrif vervat is. Ek het literatuur bestudeer wat ek as grondliggend tot hierdie studie beskou. Aangesien my fokus verhoudinge in die BGB was, het ek egter slegs geselekteerde grepe van literatuurnavorsing by hierdie studie ingesluit. Alhoewel ek gepoog het om soveel as moontlik relevante kennis in te sluit, sou dit nie korrek wees om die proefskrif as gesaghebbend oor die konstruk van verhoudinge te beskou nie. Hierdie studie maak wel aanspraak op outoriteit aangaande deelnemers se ervaringe van verhoudinge in die BGB.

6.5 AANBEVELINGS

Gebaseer op bevindinge van my studie maak ek vervolgens sekere aanbevelings. Ek sluit aanbevelings oor toekomstige navorsing sowel as aanbevelings vir die opvoedkundige sielkunde veld in.

Dit kan voordelig wees vir die opleiding van opvoedkundige sielkundiges om aspekte van verhoudinge in die BGB in te sluit by hul opleiding. Sulke kennis sal die mense wat met leerders, ouers en onderwysers asook met gemeenskaplede werk, toerus om te verstaan hoe bategebaseerde verhoudinge gevorm en gehandhaaf word in BGI asook wat die moontlike implikasies of produkte daarvan mag wees. Sterker vernootskappe tussen uiversiteite en skoolgemeenskappe word aanbeveel, nie slegs in opleiding nie maar ook in gemeenskaplike navorsingsprojekte.

Dit was duidelik uit hierdie studie dat onderwysers dikwels voor uitdagings of hindernisse te staan kom in die verskillende sisteme waarin hulle beweeg. Navorsing kan moontlik besin oor die leefwêreld van die onderwyser. Navorsingsaspekte wat in die verband ingesluit kan word, is om eise wat aan onderwysers gestel word te vergelyk met maniere waarop hulle dienoreenkomstig optree om aan 'n span te "behoort" ter wille van ondersteuning. Verder kan persoonlike ontwikkeling- en probleemoplossing-strategieë wat onderwysers volg om hindernisse in verhoudinge te oorkom, nagevors word.

Hierdie studie (verhoudinge in die BGB) kan moontlik uitgebrei word na (i) ander kontekste en (ii) andersoortige deelnemers (meer deelnemers, ander beroepsvelde, meer mans, diverse sosio-ekonomiese omstandighede en ander kulture) ten einde die konseptualisasie van bategebaseerde verhoudinge te bevra, te verfyn en te verryk.

Bategebaseerde verhoudinge word as spanwerk beskou. Verdere navorsing oor bategebaseerde verhoudinge en groepwerk en spesifiek spanwerk word aanbeveel. Daar kan moontlik spesifiek gefokus word op groepsrolle en groepstake en of hierdie verband hou met aspekte soos kultuur en/of geslag.

Laastens beveel ek aan dat die studie herhaal word maar met 'n emiese navorser. So kan moontlike beperkinge, wat die gevolg is van 'n buitestaander-perspektief, moontlik aangespreek word.

6.6 TEN SLOTTE

Die BGB is 'n relevante benadering wat aangewend kan word om die uitdagings wat Suid-Afrika in die gesig staar, die hoof te bied. Deur by te dra in hierdie studie tot die kennisbasis van verhoudinge in die BGB, versterk ek moontlik die teoretiese basis sowel as die toepassing van die benadering in die praktyk. My verwagting is dat 'n beter kennis van hierdie konstruk persone wat die benadering toepas, meer sensitief sal maak vir verhoudinge in die BGB en hulle sal help om daarvoor voorsiening te maak, veral tydens BGI. Alhoewel hierdie studie, soos reeds genoem, nie veralgemeen kan word nie, hoop ek dat verdere verkennende navorsing gedoen sal word deur die konstruk na ander kontekste uit te brei.

En so kom ek aan die einde van my PhD reisbeskrywing, 'n reis wat vir my baie beteken het, persoonlik en akademies. Ek sluit af met foto's van my en die deelnemers.

Foto 6.1: Einde van my PhD reis